

Concertgebouw helpt met muziekonderwijs in de klas

Erik Voermans
AMSTERDAM

Het Concertgebouw ontwikkelt leermiddelen voor het meerjarige project Meer Muziek In De Klas, dat financieel wordt ondersteund door de Joop van den Ende Foundation.

Het betreft onder meer de interactieve, multimediale tool Kazoo, die leraren kan helpen bij het geven van hun muzieklessen. De eerste tranche wordt in augustus/september van dit jaar gelanceerd. Het doel is 'vele honderdduizenden kinderen goed muziekonderwijs op school te geven', zei Simon Reinink, directeur van het Concertgebouw, gisteren bij de presentatie van het nieuwe seizoen. Bij het project zijn zestien muziekambassadeurs van gewicht betrokken, onder wie Jaap van Zweden en Erik Scherder, maar ook Gers Pardoel.

Classics at the movies

Een nieuwe formule is het Middagconcert op Dinsdag, bedoeld voor drukke zzp'ers of voor mensen die 's avonds de straat niet meer op durven. De middagconcerten omvatten een inleiding, het concert zelf en een afsluitende borrel. Nieuw zijn ook concerten in de kerstvakantie en Classics at the movies, avonden met filmmuziek in een stemmige atmosfeer. Ook komt er een Meezing-Matthäus.

Het centrale thema van het seizoen 2016/2017 is *Over grenzen*, waarvoor

'de rijkdom en diversiteit van Amsterdam met zijn 180 nationaliteiten' als inspiratiebron diende. In de programma's krijgt dat gestalte door muziek uit alle windstreken.

Maar de hoofdmoot van de 700 concerten die jaarlijks in het Concertgebouw plaatsvinden, met een gemiddelde zaalbezetting van tachtig procent, blijft de hoogwaardige klassieke muziek. Zoals elk jaar is het weer een parade van gevestigde en aanstormende sterren. Cecilia Bartoli is voor de 25ste en 26ste keer in twintig jaar in het gebouw te horen in de opera *La Cenerentola* van Rossini en in aria's van Händel.

Bernard Haitink komt langs met het Chamber Orchestra of Europe. Na de

concerten met werken van Beethoven en Brahms zal hij nu de *Achtste* en *Negende symfonie* van Schubert dirigeren en *Pianoconcert nr. 23* van Mozart met Kristian Bezuidenhout als solist.

Anne-Sophie Mutter

John Eliot Gardiner komt met Mahler en Elgar en verder zijn Janine Jansen, Anne-Sophie Mutter, Mitsuko Uchida, Lang Lang, Joyce DiDonato en Matthias Goerne te bewonderen. Pianist Hannes Minnaar krijgt drie concerten toebedeeld, een als solist, een met het Heath Kwartet en een met het Van Baerle Trio, zijn eigen ensemble.

De Fin Sebastian Fagerlund wordt de nieuwe huiscomponist van het Concertgebouw. Van de huidige huiscomponist, Huang Ruo, speelt Askol|Schönberg een wereldpremière.

De Serie Meesterpianisten krijgt in zijn jubileum (dertig jaar) ruimte in de Kleine Zaal. In de Grote Zaal wordt het weer een feest van de hogere pianistiek. Jorge Luis Prats speelt op het openingsrecital de complete, zelden te horen suite *Iberia* van Albéniz. Maurizio Pollini viert zijn 75ste verjaardag met werken van Chopin en het tweede boek met *Préludes* van Debussy. Yuja Wang speelt Skryabin. Wat Grigori Sokolov komt doen, is nog onbekend, Arcadi Volodos neemt Schumann, Brahms en Schubert mee, de winnaar van het laatste Chopin Concours, Seong-Jin Cho, speelt Chopin en de *Images* van Debussy en Murray Perahia Mozart en Beethoven.

Nieuw is het Middagconcert op Dinsdag voor zzp'ers en voor wie er niet 's avonds op uit wil

Expositie Bijzondere covers lesbopulp

Vrouwen

De jaren vijftig en zestig waren het gouden tijdperk van de lesbische pulproman. In de OBA is een tentoonstelling over het genre te zien.

Peter van Brummelen
AMSTERDAM

Een slechte afloop was verplicht. Lesbische liefde mocht het onderwerp zijn van honderden pulpromans die in de jaren vijftig en zestig in miljoenenoplagen in Amerika werden verkocht, het was niet de bedoeling dat die vorm van liefde als normaal werd voorgesteld. "De boekjes werden verkocht bij kiosken, maar je kon je er ook op abonneren," zegt Connie van Gils van het IHLIA, dat in de OBA Europa's grootste homoarchief beheert. "Er was geen denken aan dat de Amerikaanse posterijen boeken zouden verspreiden waarin een lesbische levensstijl werd gepropageerd."

En dus eindigden de boekjes altijd dramatisch. "Vaak ging aan het eind van zo'n roman een vrouw die een lesbische relatie had beleefd terug naar haar man, maar het kwam ook wel voor dat ze in het gekkenhuis terecht kwam of zelfmoord pleegde. De politiek correcte opvatting in die tijd was dat homoseksualiteit pervers en verwerpelijk was."

Van Gils, die de tentoonstelling *Whisper their love...* samenstelde, schat dat in de jaren vijftig en zestig zo'n vijfhonderd lesbische pulpromans zijn verschenen. Het IHLIA heeft er zo'n tweehonderd in de collectie. "Maar daar zijn ook herdrukken met minder interessant covers bij. Eerste drukken, zoals te zien op de tentoonstelling, zijn zeer kostbaar geworden. Boekjes die indertijd voor 25 dollarcent werden verkocht, brengen nu soms wel 2500 dollar op."

Dan heb je het wel over heel gave exemplaren. De boekjes zijn indertijd op zulk goedkoop papier gedrukt dat sommige nu makkelijk uit elkaar vallen.

Wit herenoverhemd

De tentoonstelling op de zesde verdieping van de OBA is klein, maar erg leuk. Geweldig zijn de covers van de getoonde boeken. Net als bij Amerikaanse pulp in andere genres prijkt op de voorkant altijd een geschilderde voorstelling in realistische stijl. De toen meestal anonieme, maar nu als kunstenaars gewaardeerde illustratoren maakten de covers naar foto's van modellen (soms hun eigen vrouw), die ze in hun ateliers lieten poseren.

Hoe bracht je in de jaren vijftig en zestig als illustrator een taboe-onderwerp als vrouwelijke homoseksualiteit in beeld? Op sommige covers zie je vrouwen van het type dat in huidig lesbopulp een *butch* zou heten. Maar vaker werd subtieler in beeld gebracht dat het ging om een 'vrouw met een mannenziel', zoals een lesbiëne toen nog werd gezien. Kort haar kon een aanwijzing zijn, maar ook bepaalde kleding. Connie van Gils in de catalogus bij *Whisper their love...*: 'Het dragen van een rebels wit herenoverhemd werd gezien als een kledingcode waarmee de lesbische vrouw zich kenbaar maakte.'

In bedekte termen maakten ook de titels van de boeken duidelijk waar ze over gingen. Een grote liefde hadden de bedenkers daarbij voor het woord *strange*. Voorbeelden uit een lange lijst: *Strange sisters*, *The strange path*, *Strange*

JOOP VAN DEN ENDE EN ALBERT VERLINDE PRESENTEREN DE STAGE ENTERTAINMENT PRODUCTIE

EEN GRANDIOOS SPEKTAKEL VOOR DE HELE FAMILIE!

MEER DAN 125.000 KAARTEN VERKOCHT!

Disney
BEAUTY and the BEAST

BOEK NU VOOR DE VOORJAARSVAKANTIE!

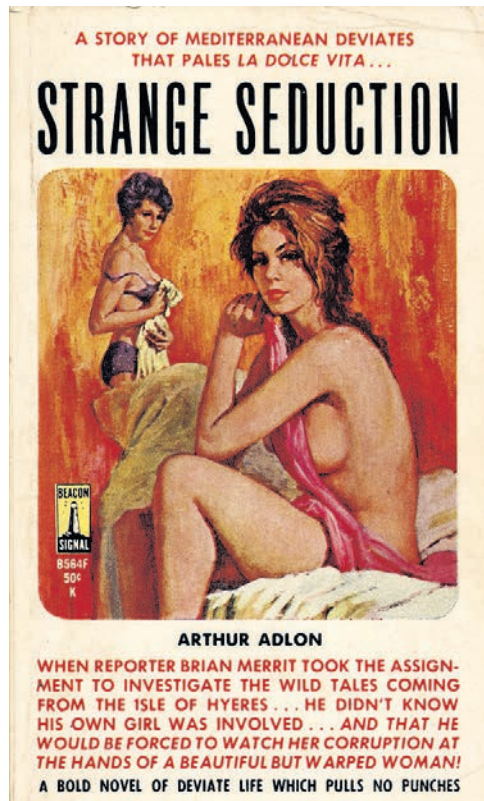
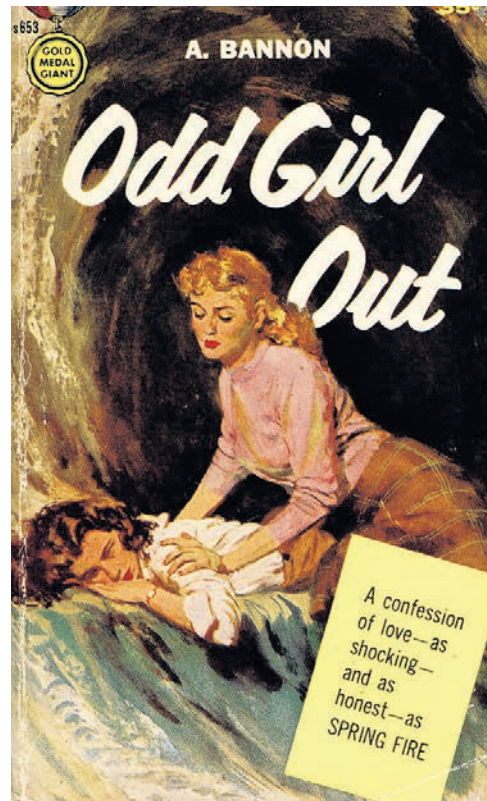
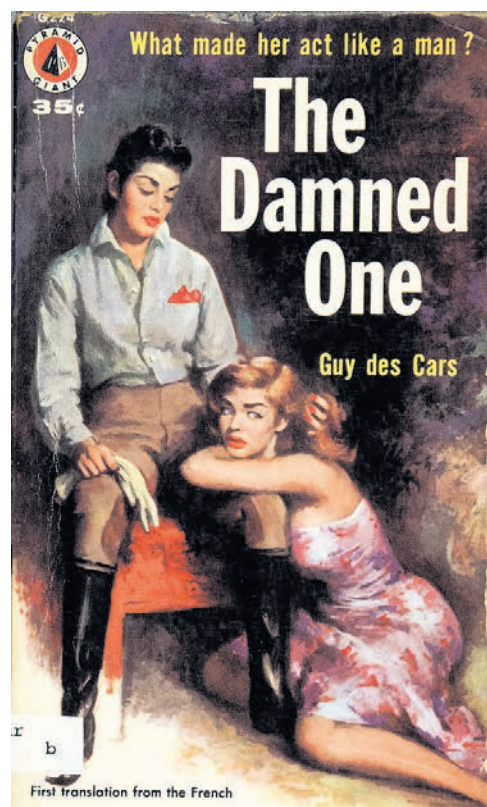
EXCLUSIEF IN HET AFAS CIRCUSTHEATER SCHEVENINGEN

0900-1353 (45 cpm) | **BEAUTYANDTHEBEAST.NL** | pwc Stage ENTERTAINMENT NEDERLAND © Disney

‘Hans Kemna gaf me eens letterlijk het commentaar: ik kan aan jouw foto’s zien of ik naar een voorstelling moet’

Reyn van Koolwijk, theaterfotograaf → 18

met mannenzielen

breed, *Strange friends*, *Strange seduction*. Een variant: *These curious pleasures*. Titels waarin moralisme en sensatie werden verenigd.

Waren het niet vooral mannelijke, heteroseksuele lezers die zich door zulke covers en titels aangetrokken voelden? “Pulpromans waren in welke vorm dan ook vooral voor mannen bedoeld. Dat zal ook voor lesbopulp hebben gegolden. Maar ze werden zeker ook door lesbische vrouwen gelezen, ondanks het moralisme en die altijd slechte afloop. Iets anders bestond er zo goed als niet op dit gebied.”

Ware pulp

Dat lesbopulp vroeger zo ongeveer de enige bron was om iets te kunnen vernemen over vrouwelijke homoseksualiteit, moet het genre interessant maken voor huidige onderzoekers. “Maar ook in die hoek is het genre lang taboe geweest. Er kleeft een sterk element van exploitatie aan. Pas zeven jaar geleden kwam ik er zelf achter dat zulke boekjes überhaupt zijn uitgegeven. Ik moet zeggen dat ik er erg vrolijk van werd.”

Hebben de boekjes literaire waarde? “Er zitten er tussen die heel slecht zijn geschreven, ware pulp. Maar er werkten voor pulpuiteverijeren ook echte broodschrijvers, die hun vak verstonden. Veel auteurs van lesbische pulpromans waren vrouwen, die onder pseudoniem publiceerden.”

Een van hen was Patricia Highsmith, de thrillerschrijfster die in 1950 debuteerde met het door Hitchcock verfilmde *Strangers on a train*. Aan haar tweede boek, *The price of salt*, durfde haar uitgever zich een jaar later vanwege de lesbische inhoud niet te wagen. Onder het pseudoniem Claire Morgan bracht Highsmith het daarom uit bij een pulpuiteverij.

Het is een klassieker in de lesbische literatuur, vindt Van Gils. “Anders dan de echte lesbopulp liep het niet slecht af. En die poëtische titel was ook heel ongebruikelijk in het genre.” Pas in 1990 verscheen het, met als titel *Carol*, onder Patricia Highsmiths eigen naam.

Whisper their love... T/m 1 april te zien in de OBA, Oosterdokskade 143.

LONDEN

Publiek valt flauw tijdens toneelstuk

In het toneelstuk *Cleansed*, van Sarah Kane, zijn scènes over marteling, verkrachting en geweld zo realistisch dat in de week na de première al tientallen toeschouwers de zaal in het Londense National Theatre hebben verlaten. Vijf mensen vielen flauw. Het stuk gaat over een universiteit die in een sadistisch en totalitair instituut verandert. Op het podium worden sommige karakters geëlektrocuteerd, volgepropt met voedsel en in een geval ontdaan van de tong. Kane pleegde in 1999 op 28-jarige leeftijd zelfmoord. (ANP)

RANDOM TIEN

Tv-presentator Henk Mochel (83) overleden

Oud-tv-presentator Henk Mochel is dinsdag op 83-jarige leeftijd in zijn woonplaats Hilversum overleden. Mochel werkte meer dan dertig jaar voor de NCRV en werd vooral bekend als presentator van *Random tien*. Hij was getrouwd met Elleke van Doorn, die ook lang bij de NCRV werkte. Mochel begon in 1962 bij de NCRV. Tussen 1982 en 1992 was hij presentator van *Random tien*, waarin maatschappelijke onderwerpen werden besproken zoals euthanasie, travestie, incest, prostitutie en zelfmoord. (ANP)

TOP GEAR

Jeremy Clarkson schikt ruzie met producer

Ex-presentator Jeremy Clarkson van het BBC-autoprogramma *Top gear* heeft zijn problemen met een producer samen met de BBC afgekocht voor 127.000 euro. Clarkson heeft volgens de BBC zijn verontschuldiging aangeboden aan producer Oisín Tymon. Een geërgerde Clarkson schold de producer vorig jaar maart uit voor luie Ierse klootzak en sloeg hem tijdens opnames in een hotel in het noorden van Engeland. Het was het zoveelste incident rond Clarkson. De populaire autoshow gaat met andere presentatoren verder. (ANP)

VEILING CHRISTIE'S

Piano van Sting levert ruim 147.000 euro op

Een piano van Sting heeft bij een veiling 147.722 euro opgebracht. Het instrument, een Steinway Grand Piano, ging onder de hamer bij Christie's in Londen. Sting werkte volgens het veilinghuis zo'n tien jaar op de Steinway. Het instrument is te horen op de albums *Songs from the labyrinth*, *If on a winter's night...* en *The last ship*. De piano stamt uit 1909. Sting kocht het gerestaureerde instrument in 2002. Bij Christie's gaan de komende dagen meer spullen van Sting en zijn echtgenote Trudie Styler onder de hamer.

‘Veel auteurs van lesbische pulpromans waren vrouwen, die onder pseudoniem schreven’